

Setkání s ministryní zahraničí Lichtenštejska Aurelií Frick a Česko-lichtenštejskou komisí historiků

13. ledna 2014

Událost: Setkání s ministryní zahraničí Lichtenštejska Aurelií Frick a Česko-lichtenštejskou komisí historiků

Účastníci: Jan Kohout, Aurelia Frick, Tomáš Knoz, Peter Geiger

Datum: 13. 01. 2014

Místo: Černínský palác

Město: Praha

Stát: Česká republika

Autor
fotografií: Robert Janás (MZV)

Prezentace na půdě ministerstva zahraničních věcí České republiky se skládala z několika částí.

Nejdříve v dopoledním jednání spolupředsedové komise Peter Geiger a Tomáš Knoz seznámili ministry zahraničních věcí a jejich delegace se závěry činnosti komise.

Politické delegace posléze v uzavřeném jednání analyzovaly tyto závěry uvedené v Souhrnné zprávě Česko-lichtenštejské komise historiků a vydali k ní společné prohlášení.

Další částí byla společná tisková konference a posléze pracovní oběd, při němž byly mimo jiné diskutovány možnosti budoucí činnosti komise.

Ministryně zahraničí Knížectví Lichtenštejnsko Aurelia Frick a ministr zahraničí České republiky Jan Kohout

Dr. Peter Geiger na tiskové konferenci v Černínském paláci v Praze

Prof. Tomáš Knoz na tiskové konferenci v Černínském paláci v Praze

Členové Česko-lichtenštejnské komise historiků Tomáš Knoz, Peter Geiger, Eliška Fučíková, Ondřej Horák, Johann Kräfftner a Sandra Wenaweser na tiskové konferenci v Černínském paláci v Praze

Ministři zahraničí Jan Kohout a Aurelia Frick po podpisu společné deklarace

Záznam tiskové konference ministra Jana Kohouta a ministryně zahraničí Lichtenštejnska Aurelie Frick

Tisková konference po končení setkání ministra zahraničí České republiky Jana Kohouta a ministryně zahraničí Knížectví Lichtenštejnsko Aurelie Frick po prezentaci Souhrnné zprávy Česko-lichtenštejnské komise historiků se konala dne 13. ledna 2014 v prostorách Černínského paláce v Praze.

Nejprve na ní vystoupili oba ministři zahraničních věcí, kteří mimo jiné zhodnotili činnost a výsledky Česko-lichtenštejnské komise historiků. Ministr Kohout ocenil, že se komise nevyhýbala žádným, ani ožehavým tématům. Dále sdělil, že by práce komise neměla být ukončena, ale že by naopak ve své práci měla pokračovat.

Ministryně zahraničí Aurelia Frick poděkovala komisi historiků za její práci, která na ni podle jejích slov učinila velký dojem svou hloubkou i klimatem a kvalitou výsledků. Komise se podařilo nejen shrnout dějiny vztahů obou států a dějiny působení Lichtenštejnů v obou zemích, ale také vystihnout šance a příležitosti do budoucna. Komise se zabývala i tématy, v nichž se názory obou zemí rozcházejí. Komise konstatovala, že ve vzájemných vztazích je možné navázat na pozitivní stránky z minulosti. Výsledky práce komise by se podle vyjádření ministryně měly předložit veřejnosti. Představení souhrnné zprávy komise podle mínění ministryně uzavřelo kruh v dosavadních vztazích mezi oběma zeměmi.

V následující části tiskové konference vystoupili oba spolupředsedové Česko-lichtenštejnské komise historiků. Dr. Peter Geiger na počátku shrnul základní postupy, formy a metody práce komise. Z činnosti komise vzniklo celkem pět publikací, z toho čtyři publikace z workshopů pořádaných na různá nosná témata zahrnující dlouhé období od 13. do 20. století. Dr. Geiger poté představil účastníkům všechny členy Česko-lichtenštejnské komise historiků, včetně obou tajemnic komise a vyjádřil jim vřelý dík za jejich dosavadní kolegiální práci.

Prof. Tomáš Knoz se ve svém vystoupení zaměřil na charakteristiku některých zásadní souvislostí a atributů práce komise. Komise zahájila práci na ustavujícím zasedání dne 16. prosince 2010. Ačkoliv zakládajícími orgány byla obě ministerstva, komise byla od počátku definována jako nezávislá. Komise se jako nezávislá po celou dobu své práce chovala. Projevem této nezávislosti byla mimo jiné skutečnost, že si komise mohla sama stanovit studovaná témata, formy jejich studia a také okruh externích spolupracovníků. Takto byla vytvořena síť spolupracovníků z různých oborů a s různým školením. Téma bylo studováno v širokém mezinárodním kontextu a také širokém interdisciplinárním kontextu. S velkou, až překvapivou ochotou a otevřeností nám byly dávány k dispozici nejrůznější archivní a historické dokumenty, popř. umělecká díla, a to jak na české, tak i na lichtenštejnské, potažmo na rakouské straně. Workshopů komise se vedle historiků zúčastňovali historikové umění, politologové, sociologové a představitelé celé řady dalších oborů. Komise se snažila zvolit i některé méně tradiční témata, jakými bylo studium míst paměti, konstrukce a dekonstrukce stereotypů, anebo historických kontinuit a diskontinuit v dějinách vztahů mezi Českou republikou a Lichtenštejnskem a v působení Lichtenštejnského knížecího domu ve střední Evropě. To komisi pomohlo odhalit některé zajímavé skutečnosti, např. v rámci velké historické paraboly mezi žhavou

současností a dějinným bělohorským obdobím, které bylo zásadním momentem nástupu Lichtenštejnského domu. Komise nezapomněla ani na roli umění a reprezentace, která vždy souvisela s politickými ambicemi rodu. Toto vše shrnuje Souhrnná zpráva Česko-lichtenštejnské komise historiků.

Během tiskové konference zaznělo také několik novinářských dotazů, vztahujících se například k majetkovým nárokům knížete z Lichtenštejna.

Záznam tiskové konference na webových stránkách Ministerstva zahraničních věcí ČR v mp3:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_konference_zaznamy/x2014_01_13_jan_kohout_aurelia_frick_tk.html

ČESKO-LICHTENŠTEJNSKÉ VZTAHY V DĚJINÁCH A V SOUČASNOSTI

Stručné závěry Česko-lichtenštejnské komise historiků pro media

SHRNUJÍCÍ TEZE

(1) Předpoklady

Navázání diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Knížectvím Lichtenštejnsko, k němuž došlo roku 2009, odblokovalo překážky v dosavadní diskusi o společných česko-lichtenštejnských dějinách a připravilo cestu pro zásadní, společný a kolektivně komponovaný odborný historický výzkum. Česko-lichtenštejnská komise historiků vznikla za účelem vědecké diskuse o těch tématech ve vztazích mezi Českou republikou a Knížectvím Lichtenštejnsko, resp. Lichtenštejnským knížecím domem, která jsou buď obecně vnímána jako nevyřešená, anebo dosud nedostatečně prozkoumaná. Česko-lichtenštejnská komise historiků byla založena ve snaze soustředit vybrané badatele zastupující obě strany a dát jim příležitost konfrontovat různé přístupy a metodologická východiska, jakož i různé badatelské tradice a zkušenost se zpracováním různých archivních fondů. Tímto způsobem mohla být vedena hluboká diskuse o různých historických fenoménech, provázejících oboustranně plodné a spojující, ale nejednou zároveň i dramatické a rozdělující vzájemné vztahy, jejich průběh i prvotní příčiny.

Činnost, kterou Česko-lichtenštejnská komise historiků vykonávala v letech 2009-2013 a jejíž výsledky jsou prostřednictvím této publikace předkládány zřizovatelům komise i široké veřejnosti, by měla přinést lepší vzájemné poznání i pochopení a měla by směřovat k rozvoji vzájemných vztahů i v jiných oblastech, než jakou představuje pole odborného historického výzkumu.

(2) Práce Česko-lichtenštejnské komise historiků

Úkolem Česko-lichtenštejnské komise historiků bylo studium dějin vzájemných vztahů obou států, jakož i studium dějin působení Knížecího domu Lichtenštejnů ve střední Evropě a obzvláště na území dnešní České republiky se zvláštním zřetelem na ty otázky a problémy, které obě strany považují za sporné nebo za dosud nedostatečně objasněné.

Jedním ze zásadních pracovních přístupů Česko-lichtenštejnské komise historiků bylo organizování workshopů na speciální témata. Tyto workshopy umožnily koncentrovat se na daný historický problém, vtáhnout do činnosti komise také další specialisty, kteří se primárně či kontextuálně zabývají problematikou a zároveň přednesené referáty, resp. jejich metodologická východiska i faktické závěry podrobit živé a plodné diskusi. Během tří let práce komise byly uskutečněny celkem čtyři workshopy. První dva z nich byly zaměřeny spíše metodologicky a problémově (Lichtenštejnská místa paměti, Lichtenštejnové: Kontinuity - Diskontinuity), druhé dva pak byly koncipovány zdánlivě tradičněji a zabývaly se významnými dějinnými fenomény charakteristickými pro působení rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě (Lichtenštejnové a umění, Lichtenštejnové ve 20. století). Semináře byly přitom koncipovány jako internacionální a interdisciplinární.

(3) Geneze historických otázek a vytváření stereotypů

Lichtenštejnové spoluvytvářeli středoevropskou kulturu v dlouhém trvání a v mnoha rovinách; od středověku prakticky až po současnost. Lichtenštejnské dějiny přitom mají ve vztahu k dějinám českých zemí mnohá specifika. Jde totiž na jedné straně o dějiny vztahů mezi Českou republikou a Knížectvím Lichtenštejnsko coby dvěma svrchovanými moderními státy (resp. mezi předchůdci těchto státních útvarů), nýbrž také o dějiny působení Lichtenštejnů (Lichtenštejnského domu) ve střední Evropě. Lichtenštejnové nepochybně v dlouhém trvání vytvořili v českých a rakouských zemích (resp. obzvláště na hranici Moravy a Dolních Rakous) prostřednictvím svých držav svébytný „euroregion“ přesahující dobové zemské a státní hranice. Důležité je, že tento model integrace existoval již dlouho před tím, kdy k integračnímu působení svých středoevropských držav přistoupili Habsburkové, že se v období raného novověku s integrací habsburské monarchie vyvíjel paralelně a že po vzoru Lichtenštejnů přistoupily k analogickému modelu přeshraniční integrace i jiné šlechtické rody. Lichtenštejnové mohli být v průběhu dějin do značné míry integračním prvkem středoevropské společnosti, protože byli součástí širší státnosti (Markrabství moravské, Království české, Svátá říše římské národa německého, habsburská monarchie, Rakouské císařství, Československá republika). Zároveň ale navyšovali své mocenské ambice a usilovali o vytvoření vlastní státnosti.

A právě posledně uvedený fenomén do jisté míry dějiny rodu Lichtenštejnů komplikoval. Vytváření vlastní státnosti ve střední Evropě, k němuž docházelo *via juris* či *via facti* od 17. století, totiž zároveň bylo vnímáno jako komplikující a konkurenční prvek vůči jiným etatizačním procesům. Patrné je to již ve vztahu k postupně se integrující habsburské monarchii, ale ještě více ve vztahu k moderním nástupnickým státům vznikajícím na národnostním a republikánském principu, jakým byla Československá republika.

Do vztahu mezi Lichtenštejnem, resp. Knížectvím Lichtenštejnsko na jedné straně a Československem, resp. Českou republikou na druhé straně v průběhu 20. století opakovaně zasáhly také dramatické evropské události 20. století. Nejprve se tak stalo po skončení 1. světové války na základě dohod ze Saint-Germain. Lichtenštejnské rodové državy byly citelně zasaženy územními změnami, jež vyplývaly z konstituování nové hranice mezi Československou a Rakouskou republikou. Lichtenštejnové se navíc po staletí svého působení museli vyrovnat s novým státním zřízením, jež ve svém ústavním pořádku apriori neslo popření principů, na nichž stála dosavadní lichtenštejnská existence a státnost. Na druhou stranu také Československá republika se jen komplikovaným způsobem a těžko vyrovnávala s dědictvím monarchie, které pro ni do značné míry představovalo působení Lichtenštejnů na území Čech a Moravy. Do uvedeného vztahu přitom do značné míry zasahovaly také konstrukce historických mýtů a stereotypů, které vzájemné vztahy ovlivňovaly nejednou více nežli skutečné postoje a jednání obou stran.

(4) Geneze majetkových otázek

Lichtenštejnové od středověku soustřeďovali své pozemkové majetky v oblasti střední Evropy. Jak dokládají statistická vyhodnocení údajů z této oblasti, které přinesly současné výzkumy, přenášeli Lichtenštejnové postupně těžiště svého působení z rakouských zemí směrem do českých zemí, především na Moravu, ale také do Čech a do Slezska. Lichtenštejnové se postupně v několika vlnách (služba českým králům ve středověku, sňatky s příslušnicemi významných moravských rodů na sklonku 16. století, politické aktivity na straně vybraných příslušníků habsburské dynastie v době krizí 1606-1609 a 1618-1620, přímé a nepřímé zisky z pobělohorských konfiskací, služba v armádě za rodícího se Rakouského císařství atd.) dostali k rozsáhlým pozemkovým majetkům. K tomu jim

pomohla i skutečnost, že na rozdíl od jiných s nimi soutěžících aristokratických rodů nebyli považováni za cizozemce. Toto vnímání Lichtenštejnů navíc posilovali důrazem na propojení s jinými tradičními moravskými a českými rody. Zároveň ovšem pěstovali svou jedinečnou identitu knížecího rodu, nemajícího na území českých zemí konkurenci.

Tato dlouhá tradice (jež Lichtenštejny oddělovala od tradice jiných rodů, zaměřených například na podnikání v průmyslové oblasti) se přenesla i do změněných poměrů v moderní době. I po ztrátě těchto území, k níž došlo v souvislosti s dramatickými událostmi 1. a 2. světové války prostřednictvím pozemkových reforem, vyvlastnění a konfiskací, si Lichtenštejnové zachovali ke svým původním pozemkovým majetkům vztah.

(5) Geneze vzájemných vztahů ve 20. století

Předmětem zájmu komise historiků byl i vztah obou subjektů v průběhu 20. století, které se ve střední Evropě vyznačovalo zásadními zvraty a celou řadou dramatických událostí, historických jevů a procesů, které se v některých ohledech svým konkrétním průběhem a utvářením právních a sociálních vztahů lišily od analogických jevů v západní části Evropy.

Ve vztahu mezi nástupnickým Československem a Lichtenštejnským knížecím domem se to po roce 1918 projevilo určitými událostmi, které jsou dodnes do značné míry alespoň jednou ze stran považovány za nevyřešené otázky. Mezi tyto otázky náleží v první řadě uplatnění první pozemkové reformy vůči majetku rodu Lichtenštejnů na území Čech, Moravy a Slezska a souvisejícího neuznání porýnského Knížectví Lichtenštejnsko jako samostatného subjektu mezinárodního práva. Z lichtenštejnské strany byly tyto akty vnímány jako nespravedlivý postup, ale fakticky akceptovány. Z české strany uvedené vztahy ovlivňovala otázka po loajalitě Lichtenštejnského knížecího rodu k nové Československé republice, otázka po kompatibilitě dosavadního lichtenštejnského fideikomisu s novým republikánským zřízením Československa, s níž souvisely i otázky eventuální exterritoriality lichtenštejnských nemovitých majetků na území České republiky, jež by potenciálně mohly vyplývat z uznání Knížectví Lichtenštejnsko a propojení privátního majetku knížecího rodu a státního zájmu Knížectví Lichtenštejnsko. Zároveň je potřeba uvést, že česko-lichtenštejnské vztahy byly po roce 1918 oboustranně spoluurčovány i celou řadou historických mýtů a stereotypů či historických a pseudohistorických argumentací, které konkrétní aktuální právní a diplomatické akty bezprostředně zdůvodňovaly událostmi, resp. historickými křivdami, z nichž některé byly v té době již několik staletí staré. I když v meziválečném období došlo i k některým pozitivním krokům ve vzájemných vztazích, zůstaly mnohé otázky, včetně úpravy majetkových vztahů, nevyřešeny.

Podobně tomu bylo i s otázkami spojenými s historií nacistické okupace Československa roku 1938, resp. 1939 a následných událostí. Zatímco československá strana vnímala Lichtenštejny jako součást německého žilvu na Československém území, Lichtenštejnové svým způsobem deklarovali svoji distanci od nacistického Německa, příslušnost k lichtenštejnskému národu a státní občanství neutrálního státu. Spor byl veden mimo jiné o údajné předválečné přihlášení se k německé národnosti ze strany vládnoucího knížete, ve skutečnosti věc zřejmě opět ovlivňovaly starší stereotypy a snaha jednoduchým způsobem vyřešit komplikované vztahy, ale také rodící se nové uspořádání poměrů ve státech střední a východní Evropy.

Lichtenštejnský majetek na území Československa po skončení 2. světové války podlehl konfiskaci na základě Dekretů prezidenta republiky. Zatímco v Československu byl tento postup většinou vnímán jako oprávněný, ze strany Lichtenštejnů byl považován za protiprávní, a to jak ve vztahu k příslušníkům knížecího rodu, tak i ve vztahu k dalším konfiskovaným osobám s lichtenštejnským státním občanstvím.

Věci ještě posunuly události z roku 1948, kdy po převzetí moci komunisty začali být Lichtenštejnové v Československu zpochybňováni nejen z národních a ústavněprávních pozic, ale také jako třídní nepřátelé. Vztah mezi Československem a Knížectvím Lichtenštejnsko, resp. Lichtenštejnským knížecím domem, začal být součástí studené války mezi západním a východním politickým blokem. Na druhou stranu se ovšem projevilo, že se v poválečném období proměnila i situace vládnoucího knížete, který se musel soustředit na budování státu v Porýní a který zřejmě na alespoň určitou restituci pozic v Československu vzhledem k politickým poměrům v Evropě nemohl aktuálně pomýšlet. Změna politických poměrů ve střední Evropě ovšem přinesla i některé historické fenomény. Zatímco v předchozím období se ve vztahu k Lichtenštejnům vytvářel poměrně jednoznačný a nepřilíš pozitivní stereotyp, během druhé poloviny 20. století se jejich obraz začal poněkud diferencovat. Zatímco oficiální obraz Lichtenštejnů byl jednoznačně odmítavý, začal se vytvářet alternativní „disidentní“ obraz. Ten se uplatnil především na jižní Moravě, kde se projevovala znalost místních poměrů včetně pozitivních resentimentů vůči knížecímu rodu, jež byla propojena s odporem vůči komunistickému režimu. Důležitým médiem zprostředkování pozitivního obrazu Lichtenštejnů byly jejich stopy v oblasti umění a kultury, zprostředkované lichtenštejnskými zámeckými sídly a kulturní krajinou.

(6) Otázky kultury a umění

Problematika kultury a umění našla své místo na všech seminářích organizovaných Česko-lichtenštejnskou komisí historiků a nejnak je tomu ve výzkumu role rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě i v obecné rovině. Naprostá většina lichtenštejnských míst paměti je tak či onak určována architekturou, uměním, sběratelstvím uměleckých děl či vytvářením komponované umělecké krajiny. Všechny uvedené aktivity Lichtenštejnů lze sledovat v dlouhém trvání jako kontinuální atribut rodu. Lze říci, že jde o fenomén výrazným způsobem utvářející lichtenštejnskou identitu, a to v „*longue durée*“. Jak dokazují výzkumy historiků umění, ale i badatelů z jiných vědních oborů, vztah k umění kultivoval rod Lichtenštejnů nejen v dlouhém trvání, ale zároveň také překračoval jeho rámeček. Pěstování kultury a umění bylo v historii u aristokratického rodu proto vnímáno například jako výrazový prostředek politické moci, resp. zařazení na dobovém společenském žebříčku, či jako projev sociální reprezentace. Stopy, které Lichtenštejnové díky své dlouhodobé aktivitě v oblasti architektury, umění a kultury zanechali na území českých zemí, výrazným způsobem ovlivnily obraz rodu i v těch obdobích, kdy jinak jeho konstrukce podléhala dobovým klišé a ideologicky zabarveným stereotypům. Například i v období komunismu, kdy byla historická role rodu Lichtenštejnů v masových médiích, v učebnicích i v odborné literatuře hodnocena ze zorného úhlu teorie o třídním boji, bývá sama architektura, kterou po sobě Lichtenštejnové zanechali například ve valticko-lednickém areálu, hodnocena jako významná součást národního kulturního dědictví. Tato skutečnost potom zpětně ovlivňovala i obraz Lichtenštejnů, a to jednoznačně v pozitivním smyslu. V takovém případě bývají prezentace negativních stereotypů často omezovány na úvodní formálně koncipovaná prohlášení (například zdůrazňující význam umělců či pracujících poddaných), nicméně kladné ocenění role Lichtenštejnů jako mecenášů, objednavatelů a organizátorů uměleckých a kulturních aktivit je prezentováno pozitivně.

(7) Nedořešené vlastnické otázky

Bez ohledu na porozumění společným dějinám České republiky a Knížectví Lichtenštejnsko a vnímání role rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě zůstávají od roku 1945 stále otevřené některé majetkové otázky. Alespoň lichtenštejnskou stranou byla tato situace takto tradičně chápána. Vnímání této

otázky a její právní podstaty jednotlivými stranami prochází moderními dějinami vzájemných vztahů. Československá vláda roku 1945, následně vlády v komunistické éře do roku 1989 a následně i vlády po pádu komunismu trvaly na oprávněnosti konfiskačních aktů. Kníže a stát Lichtenštejnsko naproti tomu zaujímá pojetí jejich neoprávněnosti. Na tom se obecně vzato ani v současnosti nic nezměnilo.

Vlastnictví se jeví být něčím statickým. Dějiny jsou naopak dynamicky proměnné. Vlastnické poměry se vždy v určitém okamžiku mění v souladu s dějinným vývojem. Následují změny v oblasti práva, politiky, hospodářských a společenských podmínek. Roku 1945 obsazené a posléze konfiskované majetky jsou dnes, takřka sedm desíletí poté, ve zcela jiném stavu nežli tenkrát. Nacházejí se v jiných rukou, jsou buď v majetku českého státu, anebo v soukromém vlastnictví. Často jsou také zcela jinak využívány nežli tenkrát, mají jinou hodnotu. Všechny tyto skutečnosti je potřeba brát v úvahu také při současných rozhovorech na téma kdysi konfiskovaných majetků. Snad z této perspektivy mohou připadat vlastnické otázky jako ještě komplikovanější. Na druhou stranu je snad možné je učinit jednoduššími, pokud vezmeme na zřetel výše zmiňovanou dynamiku dějin, proměny času a poměrů.

DESIDERATA A MOŽNÉ DALŠÍ KROKY

Badatelské úsilí Česko-lichtenštejnské komise historiků v letech 2010-2013 navázalo na mnohé předchozí výsledky práce historiků, kteří se v minulosti zabývali tématem historie rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě a v porýnském Knížectví Lichtenštejnsko, jakož i dějinami vzájemných česko-lichtenštejnských vztahů. Česko-lichtenštejnské komisi se prostřednictvím vlastního vědeckého výzkumu i díky spolupráci s celou řadou vědeckých institucí v různých zemích a také díky spolupráci s mnohými badateli podařilo dosáhnout posunu při zpracování celé řady výzkumných témat, při jejich interpretaci a pochopení.

Posun v poznání dějin Lichtenštejnů a česko-lichtenštejnských vztahů se týká především otázek míst lichtenštejnské paměti a jejich úlohy při vnímání historické role Lichtenštejnů, otázek formování obrazu rodu Lichtenštejnů a Knížectví Lichtenštejnsko v očích Čechů či naopak obrazu Čechů a Československa/České republiky v očích obyvatel Lichtenštejnska včetně jeho elit. Podobně závažné jsou po třech letech činnosti Česko-lichtenštejnské komise historiků značné posuny v poznání role kontinuit a dlouhých trvání, díky nimž Lichtenštejnové vytvořili pozoruhodnou entitu procházející prakticky celými dějinami střední Evropy od středověku až po současnost; ovšem i posuny v poznání a správné interpretaci zlomů a diskontinuit, které k historii Lichtenštejnů také neoddelitelně náleží a které nejednou v průběhu dějin způsobily dramatické situace, a to nejen pro samotný rod Lichtenštejnů, ale pro prostředí střední Evropy jako celek. V tomto ohledu komise dospěla k důležitým výsledkům také při výzkumu kontinuit a diskontinuit, které charakterizovaly pozici rodu Lichtenštejnů v průběhu 20. století a mezi něž náleží i vznik samostatného Československa roku 1918 a následné právní, sociální a majetkové přesuny, anebo tragédie druhé světové války se všemi jejími důsledky. Podobně důležitý byl výzkum komise také v oblasti umění a kultury, neboť tyto oblasti poprvé důsledně kontextualizoval s ohledem na výše uváděné kategorie historického výzkumu. Přes to všechno však i po ukončení aktuální činnosti Česko-lichtenštejnské komise historiků zůstává celá řada odborných i širěji chápaných desiderat, jež by si podle názoru komise zasloužily další zkoumání a objasnění. Na druhou stranu výsledky činnosti přinášejí zjištění, které by mohla posloužit širší veřejnosti v obou zemích k hlubší orientaci ve složité tematické česko-lichtenštejnských vztahů, ale mohla by také být předpokladem pro některé konkrétní kroky zřizovatelů komise na české i lichtenštejnské straně, jež by přispěly k ještě lepším vzájemným vztahům a porozumění.

Současný stav výzkumu výše zmiňovaných otázek umožňuje navázat na práci Česko-lichtenštejnské komise historiků v celé řadě dílčích témat i historických či transdisciplinárních metod a přístupů. Komise považuje za důležité navázat na výzkum, který se týkal sledování míst paměti Lichtenštejnů a

jejich role při konstrukci a dekonstrukci historických obrazů, mýtů a stereotypů. Uvedené obrazy a stereotypy totiž mnohdy vznikaly v konkrétním historickém kontextu (například v souvislosti se stavovským povstáním a bělohorskou bitvou), jejich sekundární působení však zasahovalo události od okamžiku konstituování stereotypu značně časově vzdálené (například období 2. světové války a bezprostředně po ní). V kontextu tohoto výzkumu považuje komise za užitečné zpracovat biografie některých obecně méně známých příslušníků rodu Lichtenštejnů, jejichž působení na jedné straně ovlivňovalo některé konkrétní dějinné události a kteří na druhé straně spoluvytvářeli historický obraz rodu Lichtenštejnů. Stejně důležitý by byl podle názoru komise také kontextuální výzkum vybraných historických událostí, jevů a procesů, protože dosavadní časově omezené bádání mohlo k důsledné kontextualizaci předmětné problematiky přistoupit jen ve zcela omezeném měřítku (Horel, Höbelt) a téma role rodu Lichtenštejnů tak zůstalo ležet poněkud mimo obecnější historický kontext. Za důležité desideratum považuje komise také další důkladný výzkum otázek spjatých s dramatickými událostmi 20. století, které do vzájemných česko-lichtenštejnských vztahů i do pozice rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě přinesly zásadní zlomy.

Česko-lichtenštejnská komise se domnívá, že dosavadní i předpokládané výsledky výzkumu by měly být v následujícím období v podstatně větší míře publikovány a popularizovány, než jak to umožnila semknutá a časově omezená badatelská práce v právě ukončené etapě působení komise. Veřejnost v obou zemích by měla být s výsledky činnosti komise seznamována prostřednictvím vědecko-popularizačních časopisů, tisku i dalších mediálních prostředků, ale například také prostřednictvím výstav a dalších kulturních akcí pořádaných ve spolupráci s českými i lichtenštejnskými muzei, pracovišti památkové péče a dalšími institucemi z oblasti kultury. Nezanedbatelným cílem uvedených akcí by mělo být bližší seznámení širší veřejnosti a především mladé generace s pozitivními, ale i problematickými a tak či onak otevřenými tématy v česko-lichtenštejnských vztazích.

Česko-lichtenštejnská komise historiků se domnívá, že by vlády obou zemí jakožto zřizovatelé komise mohly přihlídnout k výsledkům její práce a v souladu s jejími závěry by mohly podporovat další společný výzkum a další aktivity spojené s dosavadním pozitivním vývojem ve vzájemných česko-lichtenštejnských vztazích. Jak je patrné z předchozího textu, výsledky výzkumu dokládají, že i přes rozdíly v chápání a v interpretaci některých událostí, k nimž došlo především v průběhu 20. století, jsou dějiny rodu Lichtenštejnů neoddelitelnou součástí středoevropských dějin i dějin českých zemí, a to v dlouhém trvání. Lichtenštejnové se podíleli na tvorbě kulturní podoby tohoto regionu; ale i naopak – bez zázemí v prostředí českých zemí by rod Lichtenštejnů nemohl zaujmout jedno z důležitých míst v dějinách střední Evropy a nemohl by ani tuto svou pozici přenést do prostředí dnešního Knížectví Lichtenštejnsko, kde se transformovala i do podoby česko-lichtenštejnských vztahů jakožto vztahů dvou moderních států, resp. dvou moderních národů.

Česko-lichtenštejnské vztahy byly výrazným způsobem spoluurčovány komplikovanými dějinami dvacátého století, resp. nedemokratickými politickými režimy, které po dobu padesáti let dramaticky ovlivňovaly vzájemné kontakty obou států. Přírozenou charakteristikou obou nedemokratických režimů bylo mimo jiné akcentování negativních elementů v česko-lichtenštejnském soužití, a to s využitím historických mýtů, obrazů a stereotypů, konstruovaných v dlouhém trvání. Česko-lichtenštejnská komise se domnívá, že současný stav poznání historických okolností působení rodu Lichtenštejnů v českých zemích i dějin česko-lichtenštejnských vztahů umožňuje vládám obou zemí navázat na pozitivní stránky dlouhé společné historie. Česko-lichtenštejnská komise historiků si je vědoma skutečnosti, že působení rodu Lichtenštejnů ve střední Evropě je komplikovaným a jedinečným historickým fenoménem. K překonání dřívějších stereotypů a k využití všech pozitivních stránek ve vzájemných vztazích i k naději do budoucna je proto oboustranně třeba specifických a odvážných kroků.

VÝHLEDY

Paritně sestavená Česko-lichtenštejnská komise historiků uzavírá na konci roku 2013 práci, jež jí byla svěřena vládami dvou států roku 2010. „*Sine ira et studio*“ se zabývala dějinami, shromažďovala fakta, diskutovala, prováděla hodnocení a dospívala k závěrům.

Komise vnesla světlo do celé řady otázek týkajících se vzájemných vztahů Lichtenštejnského domu, knížectví Lichtenštejnsko a českých zemí, Československé republiky, resp. České republiky. Sledovala stejně tak spojující fenomény, jako i rozdělující události a jejich příčiny.

Dějiny nemohou být vymazány z paměti. Je nicméně nutné, aby byly vědecky zkoumány, a to bez jednostranných zájmů a bez emotivní konfrontace, nýbrž naopak na principu seriózních a přátelských vztahů a na základě objektivního zkoumání faktů.

Přítomnost a působení Lichtenštejnského domu – od počátku 17. století knížecího, od počátku 18. století vládnoucího v porýnském knížectví – byla pro české země významná.

Přítomnost a působení Lichtenštejnů zanechalo hluboké stopy, mj. v oblasti architektury, umění, kulturních institucí, zemědělství a lesního hospodářství, ale také v oblasti kolektivní paměti a národního historického diskurzu 19. a 20. století až do současnosti. Na této skutečnosti nic nezměnily ani stíny, které pro lichtenštejnskou stranu představují především události následující po roce 1920 a 1945.

Určitou zátěží pro vztahy obou států i pro knížecí dům jsou otázky, které se týkají konfiskací lichtenštejnského majetku a obzvláště majetku knížete. Navázání diplomatických vztahů mezi Knížectvím Lichtenštejnsko a Českou republikou roku 2009 tuto situaci i vzájemnou diskusi odblokovalo a otevřelo cestu pro její vědecké historické zpracování.

Česko-lichtenštejnská komise historiků doufá, že výsledky její práce přinesou lepší vzájemné porozumění společným dějinám a napomohou k pokojnému řešení otázek, týkajících se vzájemných vztahů.

Shrnuto ještě jednou: Dějiny je potřeba brát v úvahu. Je nutné je studovat, a to nikoliv konfrontačním či emotivním způsobem, nýbrž objektivně, na základě dostupných faktů a s použitím řádného metodologického a interpretačního aparátu. V tomto rámci se odvíjela také činnost členů Česko-lichtenštejnské komise historiků, kteří se pokusili společnou prací přispět k lepšímu pochopení vzájemných vztahů obou zemí i působení rodu Lichtenštejnů v dějinách.

Česko-lichtenštejnské dějiny se odehrávaly a odehrávají v kontextu „velkých“ obecných dějin. Procházejí staletími až k současnosti, v dějinách se projevují příkladně plodnými činy stejně jako lidskými dramaty.

Předkládané výsledky práce Česko-lichtenštejnské komise historiků a dalších spolupracujících institucí ukazují, že cesta ke zlepšení česko-lichtenštejnských vztahů vede přes všestrannou intenzifikaci, oblast společného historického a uměnovědného výzkumu nevyjímaje. Komise navrhuje, aby bylo v započatých výzkumech pokračováno, aby byly nadále intenzifikovány a prohlubovány a aby se soustředily na vybraná specifická témata.